

การประเมินคุณภาพตนเองตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวโนรีรัตน์ สร้อยสระน้อย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสัมคม

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1397-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SELF QUALITY ASSESSMENT OF PRIMARY CARE UNIT

NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

Miss Noreerat Sroysranoi

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Community Medicine

Department of Preventive and Social Medicine

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-1397-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การประเมินคุณภาพตนเองตามมาตรฐานสูงสุดของชุมชน
จังหวัดนราธิวาส

โดย

นางสาวโนรีรัตน์ สร้อยสาระน้อย

สาขาวิชา

เวชศาสตร์ชุมชน

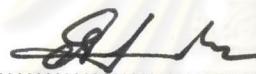
อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์นายแพทย์จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ศาสตราจารย์นายแพทย์พรชัย สิทธิศรัณย์กุล

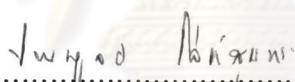
คณะกรรมการสอนวิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัณฑิต

คณะกรรมการสอนวิทยานิพนธ์

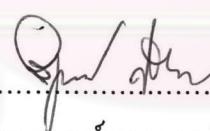
(ศาสตราจารย์นายแพทย์กิริมัย กมลรัตนกุล)

คณะกรรมการสอนวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์นายแพทย์ไพบูลย์ โลห์สุนทร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์นายแพทย์จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ศาสตราจารย์นายแพทย์พรชัย สิทธิศรัณย์กุล)

กรรมการ

(แพทย์หญิงสุพัตรา ศรีวณิชชากร)

ในริรัตน์ สร้อยสารน้อย : การประเมินคุณภาพคนงานตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน
จังหวัดนครราชสีมา (SELF QUALITY ASSESSMENT OF PRIMARY CARE UNIT
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE.) อ.ที่ปรึกษา : รศ.นพ. จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์,
อ.ที่ปรึกษาร่วม : ศ.นพ. พรชัย สิทธิศรัณย์กุล. 172 หน้า. ISBN 974-53-1397-1

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional Descriptive Study) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการประเมินคุณภาพคนงานของศูนย์สุขภาพชุมชน กระทรวงสาธารณสุขตามมาตรฐานในจังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาคะแนนที่ปฏิบัติได้ตาม มาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนรายด้าน จำนวน 320 แห่ง จาก 390 แห่ง (อัตราตอบกลับร้อยละ 82.1) เก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2547 ถึง มีนาคม 2548 และศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของ คะแนนที่ปฏิบัติได้รายด้าน โดยการประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน 3 ระดับ โดยเกณฑ์ของ จังหวัดนครราชสีมาโดยใช้ One Way ANOVA และ เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนที่ปฏิบัติ ได้โดยการประเมินตนเอง และสู่จากทีมประเมิน โดยใช้ Paired t-test

ผลการศึกษา พบร่วมกับ คะแนนที่ปฏิบัติได้รายด้าน ตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนที่มีคะแนน ต่ำกว่า ด้านบริการได้แก่ (1) การประเมินผลการดำเนินงานโครงการอาหารปลดปล่อย (2) ความครอบคลุม การมีและใช้ Community Folder เพื่อวางแผนแก้ไขในชุมชน (3) มีบริการแพทย์แผนไทย /แพทย์ทางเลือก สำหรับการใช้สมุนไพรในหน่วยบริการปฐมภูมิ มีคะแนนเฉลี่ย 8.5, 9.7 และ 8.2 ตามลำดับ ด้านการบริหารจัดการ(1) มีทีมสุขภาพให้การบริการต่อเนื่องเป็นทีมประจำ (2) การจัดบุคลากรต่อ ประชากรตามหลักเกณฑ์แพทย์ (3) เกสัชกร (4) ทันตแพทย์ คะแนนเฉลี่ยเป็น 9.3, 8.1, 6.8 และ 6.9 ตามลำดับ ด้านวิชาการ มีการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ คะแนนเฉลี่ย 8.6 (จาก 20 คะแนนเต็ม) คะแนนที่ ปฏิบัติได้โดยการประเมินตนเอง และสู่จากทีมประเมิน แตกต่างกันจำนวน 14 ข้อ จากทั้งหมด 47 ข้อ และจากปัญหาอุปสรรคทั้ง 3 ด้านยังขาดในส่วนของบุคลากร งบประมาณ เครื่องมือ และด้านความรู้

จากการศึกษานี้ ผู้บริหารของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา ควรทบทวน เกณฑ์การประเมินโดยให้ผู้ประเมินตนเองสามารถประเมินให้ตรงความเป็นจริงตามมาตรฐานให้มากขึ้น และควรทบทวนบทบาทของทีมประเมินว่ามีมาตรฐาน สามารถประเมินคุณภาพได้ถูกต้อง ตามเกณฑ์มาตรฐาน

ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
สาขาวิชา เวชศาสตร์ชุมชน
ปีการศึกษา 2547

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

467 47384 30 : MAJOR COMMUNITY MEDICINE.

KEY WORD : SELF QUALITY ASSESSMENT / PRIMARY CARE UNIT

NOREERAT SROYSRANOI : SELF QUALITY ASSESSMENT OF PRIMARY CARE UNIT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. JIRUTH SRIRATANABAN, M.D., M.B.A., Ph.D. THESIS CO-ADVISOR : PROF. PORNCHAI SITHISARANKUL, M.D., M.P.H., Dr.P.H. 172 pp. ISBN 974-53-1397-1

This cross-sectional descriptive study aims to study self assessment of the quality of primary care units (PCU) in Nakhon Ratchasima province based on quality standards set by Ministry of Public Health. The data were collected from 320 PCUs out of total 390 locations (Response rate 82.1%) during December 2004 to March 2005. Differences between 3 levels of PCUs were compared by One Way ANOVA. Differences between self assessment and those conducted by trained assessors were compared by paired t-test.

The results showed that the PCUs scored low in the following areas: 1) Service dimension: assessing of safe food project (8.5/20), coverage and used community Folder (9.7/20) and Thai traditional/ alternative medicine (8.1/20); 2) Management dimension: Primary care team usually work (9.3/20), allocation personal for people per physician (8.1/20), Pharmacist (6.8/20) and Dentist (6.9/20). 3) Academic dimension: researching in PCU (8.6/20). The average scores from self assessment and from the audit team were different in 14 items out of 47 items. Lack of personals, budget, tool and knowledge were mentioned as major obstacles.

It is recommended that the executives of Nakhon Ratchasima province should review the standards to enable valid self assessment process and should review the standardization audit teams of quality.

Department Preventive and Social Medicine
 Field of study Community Medicine
 Academic year 2004

Student's signature.....

Advisor's signature.....

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำรวจนล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลืออย่างดีอี่งจาก ศาสตราจารย์ นายแพทย์ไพบูลย์ โลหสุนทร ประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์นายแพทย์จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์นายแพทย์พรชัย สิทธิศรัณย์กุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม 医師หญิงสุพัตรา ศรีวนิชชากร กรรมการ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือเช่นเดียวกันพร่อง ข้อคิดเห็นต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่และให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านของภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้วิชาความรู้ ตลอดจนคำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้

ขอขอบคุณนายแพทย์สำเริง แหยงกระโทก นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา รต. หญิงระนองรักษ์ สุวรรณภวี หัวหน้างานรักษาพยาบาล ที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจในการเรียนมาโดยตลอด นาง วิชชุดา อินธรรมานวงศ์ พยาบาลวิชาชีพ 7 กลุ่มงานพัฒนาบริการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ให้กำลังใจและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณผู้ประสานงานระดับอำเภอ และผู้ตอบแบบประเมินทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานเก็บข้อมูลให้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์และให้กำลังใจ

ขอขอบคุณเพื่อนและพี่ เวชศาสตร์ชุมชน อาชีวเวชศาสตร์ทั้งภาคปกติ และภาคพิเศษ ที่ช่วยเหลือแนะนำ ให้กำลังใจและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา

ท้ายสุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดาและมารดาที่ให้การอบรมสั่งสอน เลี้ยงดูให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่ผู้วิจัย รวมทั้งทุกคนในครอบครัวที่ให้กำลังใจตลอดมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๑
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๑
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญแผนภูมิ.....	๙
บทที่	
1. บทนำ.....	๑
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย.....	๑
คำถามของการวิจัย.....	๓
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
สมมติฐานการวิจัย.....	๔
กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	๔
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	๕
คำนิยามเชิงปฏิบัติที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
ปัญหาทางจริยธรรม.....	๖
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๖
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
ความหมายของการประเมินผลและความหมายของคุณภาพ.....	๗
ความเข้าใจเกี่ยวกับบริการปฐมภูมิและองค์ประกอบเกี่ยวกับศูนย์สุขภาพชุมชน.....	๑๐
บทบาทหน้าที่ของศูนย์สุขภาพชุมชน.....	๑๒
แนวทางการแบ่งลักษณะของศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดนครราชสีมา.....	๑๕
การประเมินรับรองมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน.....	๒๔
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผลการดำเนินงาน.....	๒๗
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	๓๒
รูปแบบการวิจัย.....	๓๒
ระเบียบวิธีวิจัย.....	๓๒
การสั่งเกตและการวัด.....	๓๒

	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	33
การตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบประเมิน.....	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
4. ผลการศึกษา.....	38
ส่วนที่ 1 การตอบกลับของข้อมูล.....	39
ส่วนที่ 2 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของศูนย์สุขภาพชุมชน.....	40
ข้อมูลผู้ตอบแบบประเมิน.....	40
ส่วนที่ 3 คะแนนที่ปฏิบัติได้ตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนด้านบริการ ด้านการ บริหารจัดการ และด้านวิชาการ โดยการประเมินตนเองตามมาตรฐาน ศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา.....	41
ส่วนที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนที่ปฏิบัติได้ตามมาตรฐาน ศูนย์สุขภาพชุมชนด้านบริการ ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการ โดย การประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชนในแต่ละระดับที่จัดแบ่งโดยเกณฑ์ ของจังหวัดนครราชสีมา.....	65
ส่วนที่ 5 คะแนนที่ปฏิบัติได้โดยการประเมินตนเองมีความสัมพันธ์กับคะแนนที่ ปฏิบัติได้โดยการสุ่มจากทีมประเมิน ตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน ด้านบริการ ด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการ.....	66
ส่วนที่ 6 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานประเมินตนเองตาม มาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดนครราชสีมา.....	87
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	90
สรุปผลการศึกษา.....	90
อภิปรายผลการวิจัย.....	92
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	97
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	99
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป.....	99
รายการอ้างอิง.....	100
ภาคผนวก.....	105
ภาคผนวก ก.แบบประเมินภาคผนวก ก.....	106

หน้า

ภาคผนวก ข.....	149
คะແນນภาคผนวก ข.....	151
ສຽງປະແນນภาคผนวก ข.1.....	153
ภาคผนวก ຄ.....	157
รายงานຜູ້ທຽບຄຸມວຸฒີ.....	158
รายงานຄະນະทำงานປະສານຈານວິຊຍະດັບອຳເກອ.....	159
ປະວັດຜູ້ເຂົ້ານວິທຍານິພນີ.....	160

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3.1	มาตรฐานร้อยละและคะแนนที่ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์คุณภาพชุมชน สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.....	33
ตารางที่ 3.2	ตารางแปลผลค่า Kappa.....	35
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของการตอบกลับแบบประเมินตนเอง จำแนกตามศูนย์สุขภาพชุมชนในแต่ละระดับที่จัดแบ่งโดยเกณฑ์ของจังหวัดนครราชสีมา.....	39
ตารางที่ 4.2	จำนวนและร้อยละของข้อมูลผู้ตอบแบบประเมิน.....	40
ตารางที่ 4.3	จำนวนและร้อยละ ผลการประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายชื่อ ด้านบริการกิจกรรมในชุมชน จังหวัดนครราชสีมา.....	41
ตารางที่ 4.4	จำนวนและร้อยละ ผลการประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายชื่อ ด้านบริการกิจกรรมในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา.....	45
ตารางที่ 4.5	จำนวนและร้อยละ ผลการประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายชื่อ ด้านบริการต่อเนื่อง จังหวัดนครราชสีมา.....	53
ตารางที่ 4.6	จำนวนและร้อยละ ผลการประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายชื่อ ด้านการบริหารจัดการ จังหวัดนครราชสีมา.....	55
ตารางที่ 4.7	จำนวนและร้อยละ ผลการประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายชื่อ ด้านวิชาการ จังหวัดนครราชสีมา.....	62
ตารางที่ 4.8	จำนวนและร้อยละ ผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 ด้าน และผ่านเกณฑ์รายด้านตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน.....	63
ตารางที่ 4.9	จำนวนและร้อยละ ของศูนย์สุขภาพชุมชน ตามระดับที่ปฏิบัติได้รายด้านของเกณฑ์ คุณภาพชุมชน สำนักพัฒนาระบบบริการ กระทรวงสาธารณสุข.....	64
ตารางที่ 4.10	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนรายด้าน จำแนกตามระดับศูนย์สุขภาพชุมชนที่จัดแบ่ง โดยเกณฑ์ของจังหวัดนครราชสีมา.....	65
ตารางที่ 4.11	จำนวนและร้อยละ ผลการสุ่มประเมินและประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายชื่อ ด้านบริการกิจกรรมในชุมชน.....	66
ตารางที่ 4.12	จำนวนและร้อยละ ผลการสุ่มประเมินและประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายชื่อ ด้านบริการกิจกรรมในศูนย์สุขภาพชุมชน.....	70

ตารางที่ 4.13	จำนวนและร้อยละ ผลการสุ่มประเมินและประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายข้อ ด้านบริการต่อเนื่อง.....	76
ตารางที่ 4.14	จำนวนและร้อยละ ผลการสุ่มประเมินและประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายข้อ ด้านการบริหารจัดการ.....	78
ตารางที่ 4.15	จำนวนและร้อยละ ผลการสุ่มประเมินและประเมินตนเองของศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายข้อ ด้านวิชาการ.....	84
ตารางที่ 4.16	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการประเมินตนเอง และสุ่มประเมินรายด้าน.....	86
ตารางที่ 4.17	จำนวนและร้อยละปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานประเมินตนเองด้านบริการตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดนครราชสีมา.....	87
ตารางที่ 4.18	จำนวนและร้อยละปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดนครราชสีมา.....	88
ตารางที่ 4.19	จำนวนและร้อยละปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานประเมินตนเองด้านวิชาการตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดนครราชสีมา.....	89

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1.1 ครอบแนวความคิดในการวิจัย.....	4
แผนภูมิที่ 2.1 การคุ้ยแลและแก่ไขปัญหาสุขภาพอนามัย.....	17

**ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**